

Марија С. Раковић
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за проучавање језика и књижевности

УДК 811.163.1'35
091=163.41"17"
Стручни рад
Примљен: 30. септембар 2019.
Прихваћен: 15. новембар 2019.

ВЕНЦЛОВИЋЕВ СЕНТАНДРЕЈСКИ БУКВАР ИЗ 1717. ГОДИНЕ – ФИЛОЛОШКИ АСПЕКТ И МЕТОДИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ¹

Айспраќий: Предмет овога рада чине филолошке карактеристике и методички потенцијали *Сентјандрејској буквара* Гаврила Стефановића Венцловића из 1717. године. Циљ нам је да утврдимо: (1) језичке карактеристике српскословенског језика учене у *Буквару* до којих су дошли лингвисти који су се подробније бавили историјом српског језика, у првом реду српскословенским, а посебно Венцловићевим језиком и стилем (најпре Томислав Јовановић, Димитрије Е. Стефановић, Љупка Васиљев, Милорад Павић); (2) начине писања и употребе интерпункцијских знакова; (3) методички потенцијал рукописа и (4) место и значај *Венцловићеве сентјандрејској буквара* у културној и образовној историји српског народа. Корпус рада чини фототипско издање *Венцловићеве сентјандрејској буквара* из 1717. године са рашчитаним текстом и савременим преводом које су приредили и пропратне студије написали Томислав Јовановић и Димитрије Е. Стефановић. Ранија истраживања језичких карактеристика доказ су да *Буквар* припада српскословенској епоси, а начин писања доказ је ауторства. Разматрање методичког потенцијала показаше значај *Буквара* за учење почетног читања и писања, као и за образовање и васпитање ученика у хришћанском духу, с обзиром на културну традицију тога доба.

Кључне речи: *Венцловићев сентјандрејски буквар 1717*, српскословенски језик, устав, брзопис, филолошке карактеристике, методички потенцијали, васпитни и културни аспект.

¹Рад је урађен у оквиру пројекта 178014 „Динамика структура савременог српског језика”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

*Свако њрво обучавање,
Свака њрва обука
Сваки њрви наук, увек је
Буквар свих знања ових или оних.*

Властимир Ерчић, *Библиоѡекар*, 1978, 3–4²

Да су буквари и букварска настава неговани код Срба још од почетака развоја школа и малих „образовних центара” при манастирима сведочи нам богат корпус буквара почев од 1597. године (буквар штампан у Венецији трудом игумана јеромонаха Стефана и инока Саве) па све до данас.³ Данас се буквари користе у предшколском периоду и првом разреду основношколског образовања, а раније су служили за образовање најпре монаха, а касније и људи који су се интересовали за проучавање српског језика и писма, али и оних који су желели да се описмене, па су буквари представљали полазиште у том процесу. „Буквар је прва ученичка књига и намењен је описмењавању: од писања косих и усправних линија и слова, преко усвајања речи и реченица, до читања првих књижевних текстова” (Јордановић 2010: 11). Како представља полазиште у описмењавању, дидактичко обликовање буквара је деликатан процес, како на садржинском, тако и на структурном плану. „У Србији је у настави почетног читања и писања још увек најзаступљенија традиционална (или у основи традиционална), *аналиѡиѡичко-синѡиѡиѡичка ѡласовна* метода, са комбинацијом тзв. монографског поступка и поступка групне обраде слова, и са *букваром* као основним наставним средством” (Радић 2009: 8), што указује на то да су буквари неизоставно средство у процесу почетног описмењавања. Буквари су, кроз време, мењали свој изглед – у садржинској структури буквара су се „појављивале нове илустрације и нови језички контексти који су уважавали цивилизацијске промене, тј. промене у свакодневним животним контекстима – *саобраћајни знаци, ѡревозна средсѡива, ролери, комѡјѡуѡер, мама чѡѡа* (место ранијег *мама шије / сѡрема ручак*), и сл.” (Радић 2009: 13). Међутим, буквари нису мењали своју функцију у наставном процесу – увек су у функцији наставног средства за овладавање техникама почетног читања и писања, као и васпитна књига, што ће, без обзира на старину, осветљен у овом раду, буквар Гаврила Стефановића Венцловића и доказати.

²Цитат је преузет са корица зборника *Буквари и букварска настава код Срба*, а послужио је као мото и значајна уводна реч о примени буквара у почетном процесу образовања, као доброг темеља за све сложеније видове образовања и васпитања.

³Да су буквари заузимали и да заузимају значајно место у стицању образовања сведочи нам и зборник радова *Буквари и букварска настава код Срба* у издању Педагошког музеја у Београду, из 2010. године. Аутори текстова су реномирани библиотекарѡи, кустосѡи, лингвѡистѡи, професорѡи методике наставе српског језика и књижевности из земље и дијаспоре.

Поред графичких представа које прате развој српске азбуке током историје српског језика, буквар би требало да садржи и ванлингвистичке елементе који могу допринети лакшем усвајању начела неопходних у процесу савладавања технике почетног читања и писања. С обзиром на значај буквара у почетној фази стицања писмености, за предмет рада одређено је истицање филолошких карактеристика српскословенске епохе уочених у *Венцловићевом сентјандрејском буквару*, али и методичких потенцијала *Буквара*.

Највећи број научних радова, када је о букварима реч, бави се проучавањем *Првој српској буквара* Вука Стефановића Караџића⁴, док кратак преглед првих српских буквара даје Бранкица Чигоја, а о најстаријим букварима код Срба и Руса говори Милентије Ђорђевић. Уочавањем лексичких (синтаксичких) и методичких особина буквара, као уџбеника чији је значај посебно видљив при усвајању технике почетног читања и писања, бавила се Милка Николић⁵.

Србима су буквари били потребни у свим временима, али потреба за букваром је посебно била јака у доба турске владавине. Тада су буквари представљали могуће „оружје” против турске најезде у смислу очувања хришћанске вере, а самим тим и културе и идентитета. Када су се након Велике сеобе 1690. године нашли северно од Саве и Дунава, недостатак богослужбених књига отежавао је опстанак српског живља у новом животном окружењу. Неколико година након Велике сеобе, културно уточиште Срби проналазе у Сентандреји. Управо овај духовни и културни центар постаје ново средиште рачанске преписивачке школе након манастира Раче, који је изнедрио преписивачку школу чији је оснивач био Кипријан Рачанин, а најплоднији ученик Гаврил Стефановић Венцловић. „Ученик чувеног Кипријана Рачанина, Венцловић је био најзначајнији српски проповедник у првој половини XVIII века, а његови рукописи двадесетак зборника на око 20 000 страна, углавном су преписи, прераде или преводи, са малим уделом оригиналног стваралаштва” (Милановић 2004: 54). Наклоност ка преписивачком раду, животу и образовању у хришћанском духу Венцловић је наследио од свог учитеља који је једном приликом рекао да ће се Венцловић, „један од првих у српској новијој књижевности, према Кипријановом обичају називати *ѵисцем*” (Павић 1972: 12). У студији Милорада Павића *Гаврил Стефановић Венцловић* проналазимо и податке о књижевним жанровима које је Венцловић неговао, као и о преписивачкој делатности. У првом реду Венцловић се бавио преписивањем књига са стиховима посвећеним светим Србима, писањем житија Светој Петки и деспоту Максиму Бранковићу и стихова у модерној барокној версификацији. „Поезија, којој се учио у доброј

⁴в. Пецо 1982; в. Михајловић 2017.

⁵в. Николић 2011; в. Николић 2015.

школи, остаће до краја права вокација Венцловићева; на једном месту као да парафразира лепе поетске речи Кипријанове из поговора *Буквару* од 1717. године, кад каже: *Није нам ѿошребе ѿрецирљивати море у бунар; гостиа је за нас и кладенац водни*” (Павић 1972: 12–13). За чувеног беседника се сматра да је јединствена појава у историји српске културе зато што је најзначајнији, ако не и једини прави представник диглосије у српскословенској епохи, будући и да је писао и на скоро чистом народном језику. „Венцловић је уједно и последњи настављач српскословенске писмености, којој је остао веран и у време када се на просторима јужне Угарске већ почео одомаћивати рускословенски језик” (Милановић 2004: 55). На основу свега претходно наведеног можемо рећи да је Венцловић чувар српскословенског језика и писма и након што је на културну језичку позорницу ступио рускословенски језик, не дозвољавајући да новина утиче на културну традицију коју је наследио од свог учитеља. Управо у том духовном и филолошком контексту настао је и *Сенијандрејски буквар*, почетна књига у стицању основа писмености и увод у дух хришћанске вере.

ФИЛОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ *ВЕНЦЛОВИЋЕВОГ БУКВАРА*

„У другу четвртину XVIII века смешта се приповедачка и књижевна делатност Гаврила Стефановића Венцловића међу Србима по градовима у Угарској северно и северозападно од Будимпеште. Опсежни корпус његових превода представља лабудову песму српскословенског језика” (Ивић 2001: 325). Филолошки део овога рада представља кратак преглед српскословенских црта уочених у *Венцловићевом сендандрејском буквару*, а до којих су дошли Томислав Јовановић и Димитрије Е. Стефановић, приређивачи фототипског издања са рашчитаним текстом и савременим преводом *Буквара* и аутори пропратних студија *Сенијандрејски буквар на размеђи епоха* и *Начела издања српскословенској ѿекстиа*, као и Љупка Васиљев у раду *Буквар из 1717. године – дело Гаврила Стефановића Венцловића*.

Када је о *Сенијандрејском буквару* реч, проблемско питање је питање ауторства. Приређивачи *Буквара* наводе да су делови московског *Буквара* из 1701. године далеко обимнији од *Сенијандрејској буквара* и захватају много ширу тематику, о чему говори његових педесетак поглавља (Јовановић, Стефановић 2013: 336), чиме се оповргава мишљење Димитрија Руварца прихваћено у науци „да је *буквар* из 1717. Кипријанов преписивачки и преводилачки рад са руског штампаног *Буквара* из 1701. године” (Васиљев 1996: 170). И док Љупка Васиљев разматра проблем ауторства и у свом раду доказује да је *Сенијандрејски буквар* из 1717. године Венцловићева творе-

вина, аргуменујући свој став језичким карактеристикама специфичним за Венцловића, а пронађеним у *Буквару*, дотле приређивачи фототипског издања издвајају следеће лингвистичке особине *Сенѿандрејској буквара*: (1) језик *Буквара* је српскословенски (српска редакција старословенског)⁶; (2) једнојеров правопис – уз ретке изузетке се налази само дебело ь (то је једна од одлика послересавске писмености); (3) писање слова ѣ – знак се често користи у *Буквару*, али га нема у његовој азбуци; (4) писање прејотованих самогласника *ја, је, ју*; (5) писање меких (палаталних) сугласника у групама *ља, ња* и *ље, ње*; (6) писање слова ђ – често долази до мешања ђ и е; (7) писање слова ы – изједначио се у 12. веку по изговору са и, али се у писму сачувао све до краја старе српске писмености (мешање је особина српскословенских текстова); (8) писање грчких слова – имају ширу примену у ресавској традицији него у претходном периоду и спадају међу њене главне карактеристике; (9) писање слова ћ и ѣ – само је неколико примера за писање ових сугласника; (10) писање слова ѕ (з) – карактеристичан словни знак ресавског периода, а у *Буквару* се јавља као почетно слово малог броја речи, које често имају исту основу. Поред чисто језичких особина, наводе се и правописна, у првом реду интерпункцијска решења примењена у рукопису *Буквара*. Уочена су: (1) сва три типа скраћивања речи; (2) акценти и спирити као надредни знаци изнад одређених самогласника у речи; (3) најчешћи акценатски знак је акут – обично се ставља над самогласник у једносложним речима или над самогласник почетног или средњег слога у вишесложним речима; (4) интерпункцијски знаци – систематизација интерпункцијских знакова по грчким узорима такође се везује за ресавски период (тачка, запета, две тачке, тачка са запетом и узвичник са њиховим називима). Диглосију у *Буквару* потврђују и бројни изрази из српског народног језика. У букварској језичкој грађи је, за разлику од нормираног језика текстова са сакралним садржајима, као што су молитве, учења о вери, присутан српскословенски језик профанијих текстова, као што су пословице, изреке и друго (уп. Јовановић, Стефановић 2013: 324), што га чини отворенијим према народном језику.

Борбу у којој је требало доказати ауторство *Сенѿандрејској буквара* из 1717. године води Љупка Васиљев. Прегледавши велики број рукописних кодекса из неколико збирки, методом атрибуције, која се деценијама успешно примењује при идентификацији писарских руку, доказује да *Буквар* из 1717. године не може бити дело Кипријана Рачанина зато што у њему нису присутне следеће карактеристике: (1) изванредно калиографско полуугласто писмо, скоро редовно у комбинацији са деловима текста исписаним брзописом; (2) његова рука је сигурна, потез прецизан; (3) слова су скоро прецизна

⁶ „[...] а писмо српскословенска ћирилица са употребом знака ѣ само за Венцловића типичну графију из периода раних деценија XVIII века” (Чигоја 2010: 518).

и статична, а текст и странице сваке његове књиге ликовно су обликовани. Свој став Љупка Васиљев аргументује навођењем следећих у рукопису *Буквара* уочених особина: (1) 500–700 листова на којима се налазе и слова и арапске цифре у горњем десном углу; (2) његов дуктус је карактеристичан – одаје његову личност као нестабилну и веома нервозну; (3) писмо полуугласто или брзописно неуједначено му је и веома је немарно написано (стиче се утисак да његова слова пливају или се таласају лево-десно); (4) слова *ћ* и *ђ* која сусрећемо у *Буквару* присутна су и у свим осталим Венцловићевим рукописним књигама, што је карактеристично само за њега и ни за једног другог писара са којим је његово писмо упоређено (код Кипријана Рачанина ни у једном рукопису нема слова *ћ* и *ђ*) (уп. Васиљев 1996: 170–171). Још један доказ да је аутор *Сенѿандрејској* *буквара* Гаврил Стефановић Венцловић јесте и графичко разликовање два језика – рукописи на књижевном језику писани су, углавном, свечаним угластим писмом, а рукописи на народном језику ретко су писани уставним писмом, већ више полууставом и брзописом. На крају свог рада, Љупка Васиљев наводи „да је *Буквар* из 1717. године преписивачки, преводилачки и прерађивачки рад Гаврила Стефановића Венцловића, а не Кипријана Рачанина, како се деценијама у нашој науци узимало” (Васиљев 1996: 172).

На основу наведених чисто филолошких (фонетских, лексичких и правописних) карактеристика, манира у начину писања и употреби полууставног писма, али и брзописа, знакова интерпункције, а у првом реду употребе графеме *ђ*, може се закључити да *Сенѿандрејски буквар* припада српскословенској језичкој традицији са примесама народног језика (у деловима који су намењени профаној употреби и у којима се избегавају рускословенизми) и да је плод рукописног стваралаштва Гаврила Стефановића Венцловића. „У рукопису *Буквара* неке српскословенске текстове, као што су поговор уз буквар или писарев запис, Венцловић је сам саставио, служећи се и општим местима скромности, наслеђеним од средњовековних писара” (Јовановић, Стефановић 2013: 325).

МЕТОДИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ВЕНЦЛОВИЋЕВОГ БУКВАРА

Методички потенцијал *Венцловићевеј сенѿандрејској* *буквара* вишеструко је значајан. С обзиром на то да се уз помоћ *Буквара* усвајају и хришћанска начела, он би могао послужити као погодно наставно средство за спровођење међупредметне корелације између наставе српског језика и веронауке. *Буквар*, кроз приказ графије, преко слогова и речи, а кроз пословице и реченичне конструкције, ученицима пружа и могућност да самостално увежбавају технику читања.

Приређивачи *Венцловићевој сенијандрејској буквари* српскословенски текст оригинала објављују на више начина: (1) фототипијом; (2) у препису са оригинала; (3) у изворном облику савременом српском ћирилицом и (4) у преводу на савремени српски језик. Нашу пажњу је привукло запажање приређивача да се уместо лексеме *деца* употребљава лексема *гечак* (*Децо, слушајте и њазите, гечаџи, на њремудросиј Божију, заишишше је и њоживећеше и исџравитше у знању разум*), чиме је уведен културолошки моменат карактеристичан за период историјског развоја српског, како језичког, тако и културног наслеђа, а односи се на чињеницу да су се само мушка деца образовала.

У *Буквару* су доминантне теме које имају за циљ подучавање хришћанским правилима (како се крсти, да се треба бојати Господа, да се треба молити Господу), па у *Буквару* проналазимо текстове: *Оче наш, Молишви њред обеде, 10 Божијих зајовесиш*. У српскословенској епоси су Срби, који су током Велике сеобе 1690. године напустили своју постојбину, управо у богослужбеним књигама видели могућност за избављење од турске најезде, бар кад је реч о очувању вере, самим тим и духовног, али и културног идентитета шире узето. О томе нам сведочи и део *Библије* (*Псалм 50*), а свако слово азбуке, у последњем делу *Буквара*, прате моралне поуке прожете библијским мотивима и хришћанским темама на којима је заснован верски идентитет српског народа. Букварски лексички слој богат, понајвише, црквенословенизмима, још један је доказ који иде у прилог претходној тврдњи – творци рукописа инсистирају на учењу хришћанских начела помоћу којих се усвајају и морална начела, али и ревитализује средњовековни хришћански дух који одолева продору нових вера, култура и језика.

Гласовну методу открива још и инок Сава у *Буквару* из 1597. године, па *Сенијандрејски буквар* у том смислу не даје иновативно решење. Међутим, поред слогова од два слова који почињу сугласницима и трословних слогова, у *Буквару* се налазе и лексеме са почетним словима сваке графеме које чине српскословенску азбуку, а након њих следе и реченичне конструкције чији садржински план подразумева јаке моралне и васпитне поруке (*Сџознај самој себе; Гордосиј замрзи; Говори оно шџо је исџина; Ако било шџа чиниш, чини све у славу Божију; Милосрдан буди у врлинама*). Након ових краћих секвенци, следе дискурсне форме. Тематика није промењена, али сада текстови, поред функције подучавања хришћанским правилима, могу послужити и за увежбавање читања зато што се реченичне конструкције јављају у ширем контексту, тематски и смисаоно чине целину. Азбучна граfiја се, у завршном делу *Буквара*, понавља, с тим да је сада дата као најавна графема текстова, а они почињу или лексемом чије је почетно слово управо оно које стоји на почетку текста или је слово присутно у великом броју примера у тексту који му следи. Овај сегмент *Буквара* омогућава

ученицима да уоче различите позиције графема (иницијална, медијална и финална) и фонетске особине графема које су узроковане управо њиховом позицијом у речи. Ова знања допринеће и савладавању фонетског нијансирања са циљем што природнијег изговора.

Увидом у фототипско издање, ученици би имали прилике да уоче начине писања, лексичке слојеве, графемске и интерпункцијске специфичности српскословенске епохе и да је упореде са претходним и потоњим епохама у историјском развоју српског књижевног језика. Упоређивање лингвистичких одлика током историјског развоја српског језика није примарни циљ наставних садржаја из историје језика прописаних за осми разред, али ти садржаји могу бити погодни за додатну наставу.

Значај *Буквара*, у методичком смислу, јесте и усвајање одређених лингвистичких термина, као и богаћење речничког фонда ученика, односно усвајање хришћанске лексике без семантичких двосмислености и нејасноћа. Међутим, уколико би се *Буквар* користио у настави српског језика на млађем основношколском узрасту, неопходно је да учитељ изврши селекцију текста како би он, семантички, био прилагођен когнитивним способностима ученика.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Венцловићев *Сенѿандрејски буквар* из 1717. године је, представљен у новом руху из 2013. године, богат извор потврда српскословенских језичких црта којима се ауторство Гаврила Стефановића Венцловића не доводи у питање. Приређивачи фототипског издања наводе све филолошке црте које потврђују да *Буквар* припада српскословенској епоси, а манир писања, који расветљава Љупка Јанић, да је његов аутор Гаврил Стефановић Венцловић, а не Кипријан Рачанин. Поред чисто филолошких црта, приређивачи су се бавили и интерпункцијским решењима примењеним у рукопису *Буквара*. Открили су да се у њему поред текстова са сакралним садржајем налазе и текстови профанијег карактера, што српскословенски језик чини отворенијим према народном језику.

Осим граfiјских и фонетских одлика уочених и датих у додатним текстовима приређивача, а у нашем раду у форми прегледа, покушали смо да уочимо методички потенцијал *буквара* – првог уџбеника са којим се ученици срећу у наставном процесу. Поред усвајања моралних начела хришћанства као извора и чувара српског културног и духовног идентитета, овај *буквар* би ученицима пружио прилику да виде стари српски рукопис, тадашњи начин писања и граfiјске, чисто језичке и интерпункцијске карактеристике српскословенске језичке епохе. Поједини сегменти *Буквара*

могу допринети уочавању различитих позиција графема, као и њихових фонетских одлика, и управо та знања могу бити корисна за увежбавање правилног изговора, па самим тим и читања. *Буквар* би могао послужити и при реализацији међупредметне корелације између наставе српског језика и верске наставе, на којој се у савременим наставним концепцијама све више инсистира, што је још један доказ који иде у прилог чињеници да очување језика и вере представља чврст темељ на којем почива културни идентитет једног народа.

ИЗВОРИ

Јовановић, Стефановић (2013): Томислав Јовановић, Димитрије Е. Стефановић, *Венцловићев сенијандрејски буквар*, Будимпешта: Радионица *Венцловић*.

ЛИТЕРАТУРА

Васиљев (1996): Љупка Васиљев, *Буквар из 1717. године – дело Гаврила Стефановића Венцловића*, *Зборник Мајнице српске за филолоџију и лингвистику*, XXXIX/2, Нови Сад: Матица српска, 169–184.

Ђорђевић (1998): Милентије Ђорђевић, Најстарији буквари код Срба и Руса и њихова културно-просветна мисија, у: Н. Лакета (ур.), *Вредности савременој уџбеника II*, зборник радова, Ужице: Учитељски факултет, 227–234.

Ђорђевић (2016): Јелена Ђорђевић, Кодекс са најстаријим сачуваним рукописним букваром код Срба, *Зборник Мајнице српске за књижевности и језик*, књ. 64, св. 2, Нови Сад: Матица српска, 546–548.

Ивић (2001): Павле Ивић, *Српски народ и његов језик*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића.

Јордановић (2010): Бранислава Јордановић, *Буквари и букварска настава код Срба*, зборник радова, Београд: Педагошки музеј, 11–12; 13–25.

Милановић (2004): Александар Милановић, *Крајка историја српског књижевности језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Михајловић (2017): Татјана Михајловић, *Први српски буквар* Вука Стефановића Караџића – културно-потпорно средство у функцији наставе почетног читања и писања, *Културно-историјска средства у функцији наставе и учења*, Ужице: Учитељски факултет, 333–344.

Николић (2011): Милка Николић, Синтаксичка структура старих српских буквара, *Српски језик*, XVI, Београд: Научно друштво за неговање и проучавање језика, 541–558.

Николић (2015): Милка Николић, О значају *Буквара* Адама Драгосављевића (1825) у развоју букварске наставе код Срба, у: М. Ковачевић, В. Поломац (ур.), *Пушевица српских идиома*, зборник у част проф. Радивоју Младеновићу поводом 65. рођендана, Крагујевац: ФИЛУМ, 503–515.

Павић (1972): Милорад Павић, *Гаврил Стефановић Венцловић*, Београд: Српска књижевна задруга.

Пецо (1982): Асим Пецо, Неколико напомена уз Вуков *Први српски буквар*, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане*, 8/1, Београд: МСЦ, 157–163.

Радић (2009): Јованка Радић, Когнитивнолингвистичке поставке почетног описмењавања, *Узданица*, год VI, бр. 1, Јагодина: Педагошки факултет, 7–19.

Чигоја (2010): Бранкица Чигоја, Кратак преглед првих српских буквара, *Јужнословенски филолој*, 66, Београд: Институт за српски језик САНУ, 513–545.

Marija S. Raković

University of Kragujevac

Faculty of Philology and Arts

Center for the Study of Language and Literature

VENCLOVIĆ'S ALPHABET BOOK FROM 1717 PUBLISHED IN SZENTENDRE: PHILOLOGICAL ASPECT AND DIDACTIC POTENTIALS

Summary: This paper deals with philological characteristics of the alphabet book written by Gavril Stefanović Venclović and published in Szentendre in 1717, as well as with its didactic potentials. The study puts emphasis on: (1) the linguistic characteristics of Slavo-Serbian language present in the alphabet book, which were identified by the linguists who have been thoroughly studying the history of the Serbian language, Slavo-Serbian language in the first place, with the focus on Venclović's language and style (principally Tomislav Jovanović, Dimitrije E. Stefanović, Ljupka Vasiljev, Milorad Pavić); (2) the way of writing and using punctuation marks; (3) didactic potentials of the manuscript and (4) the significance of Venclović's alphabet book for cultural and educational history of Serbian people. The paper examines the phototypic edition of Venclović's alphabet book from 1717, with a detailed analysis of the text and the translation into contemporary language, written by Tomislav Jovanović and Dimitrije E. Stefanović. Some earlier research studies on language characteristics have proven that Venclović's alphabet book belongs to Slavo-Serbian epoch; the writing style of the book makes it possible to attribute the authorship to Venclović. The research on didactic potentials has shown the significance of the alphabet book for the acquisition of reading and writing skills at beginner level, as well as for christian education of children, which is in accordance with the tradition of the epoch.

Keywords: *Venclović's Spelling Book* from 1717 published in Szentendre, Slavo-Serbian language, constitution, script, philological characteristics, didactic potentials, educational and cultural aspect.